

Про які проблеми говорять асистенти вчителів?

Результати онлайн-опитування

Проблематика

У 2011 році відповідно до Постанови Кабінету міністрів України №872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» було введено посаду **«асистент вчителя»**.

У цій Постанові зазначено, що «особистісно орієнтоване спрямування навчально-виховного процесу забезпечує **асистент вчителя**, який бере участь у розробленні та виконанні навчальних планів та програм, адаптує навчальні матеріали з урахуванням особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами».

Посаду асистента вчителя також передбачають Типові штатні нормативи загальноосвітніх навчальних закладів, затверджені наказом Міністерства освіти і науки від 06.12.2010 р. №1205.

З ініціативи Міністерства освіти і науки було доповнено Класифікатор професій посадою асистента вчителя інклюзивного навчання (наказ Держспоживстандарту від 28.07.2010 р. №327).

Мета та завдання

Метою нашого дослідження було:

- по-перше, визначити освітній рівень фахівців, які вже працюють асистентами або тільки збираються обійняти цю посаду;
- по-друге, окреслити коло перешкод, з якими вони стикаються, і, відповідно,
- по-третє – визначити перелік найактуальніших потреб для подолання перешкод.

Профіль дослідження

У дослідженні взяли участь **158** респондентів. Варто зауважити, що наразі посаду асистента вчителя обіймають або **вчителі**, або **практичні психологи**, або **сторонні фахівці** (у деяких випадках - батьки дітей з особливими освітніми потребами, які мають педагогічну освіту).

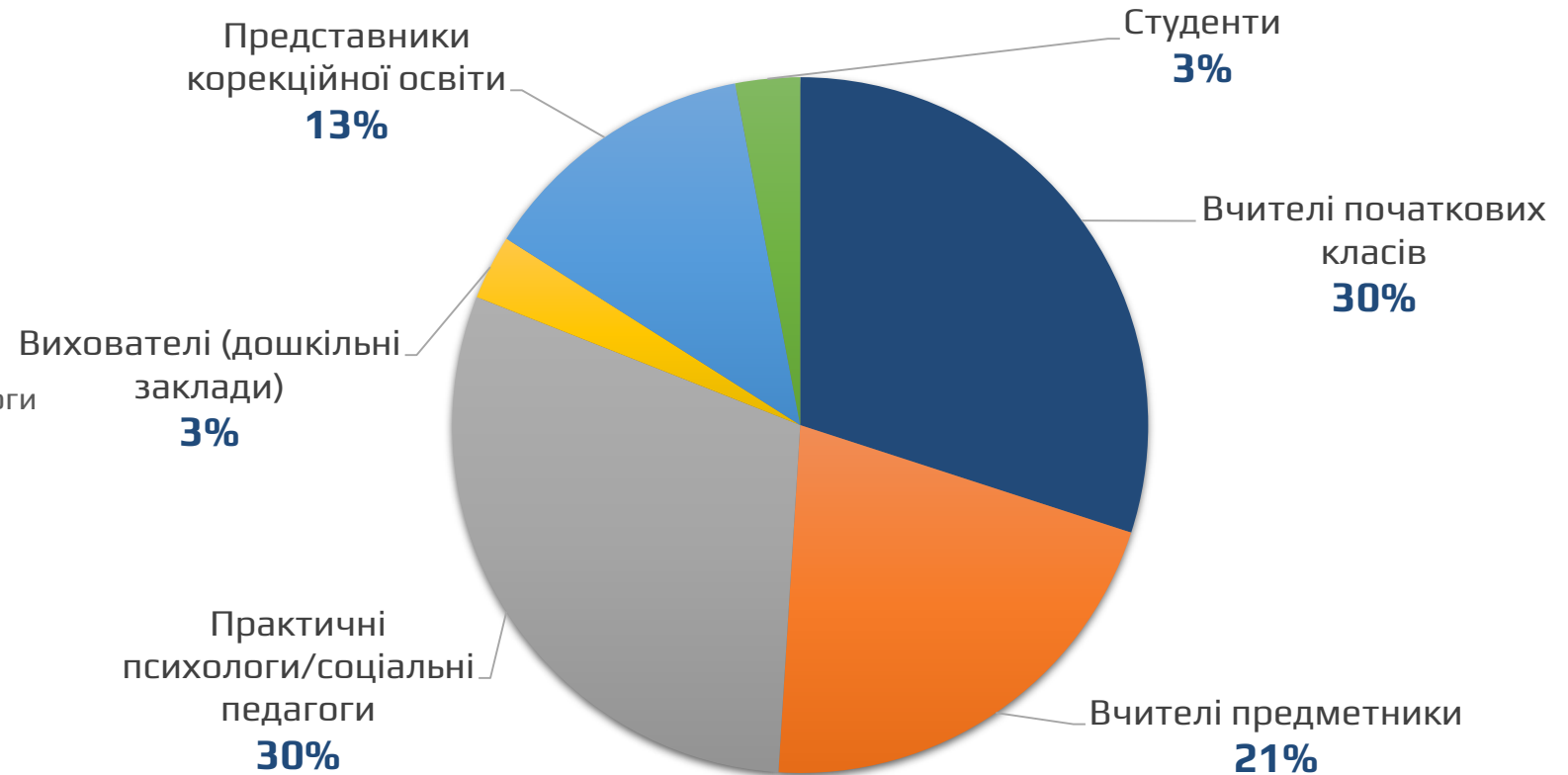
Отже, основну частину респондентів становлять вчителі початкових класів та практичні психологи. Освіта за цими напрямками, а саме базові знання з педагогіки та психології, дозволить подолати брак досвіду роботи.

Однак, варто звернути увагу на те, що **21% респондентів - вчителі-предметники**. Це означає, що ставку (або 0,5 ставки) асистентів вчителів пропонують представникам вузького профілю (наприклад, вчителю з історії чи права). Що ж до **представників корекційної освіти** (фахівців, які мають найбільше знань щодо роботи з дітьми з ООП), то за результатами нашого дослідження їх кількість на посадах асистента вчителя становить лише **13%**. Насамперед, це може бути зумовлено великим витоком фахівців у приватний сектор на противагу малим посадовим окладам у комунальних і державних освітніх закладах.

Профіль дослідження

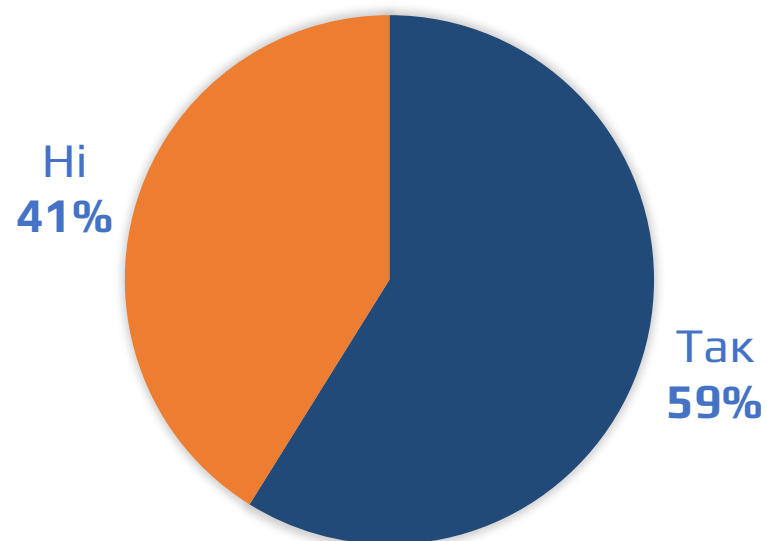
- Вчителі початкових класів
- Вчителі предметники
- Практичні психологи/соціальні педагоги
- Вихователі (дошкільні заклади)
- Представники корекційної освіти
- Студенти

Профіль дослідження

Як свідчить вищенаведена статистика, основна частина респондентів не має спеціалізованої освіти з роботи в інклюзивних класах. Логічним є проходження асистентами вчителів різноманітних курсів та семінарів.

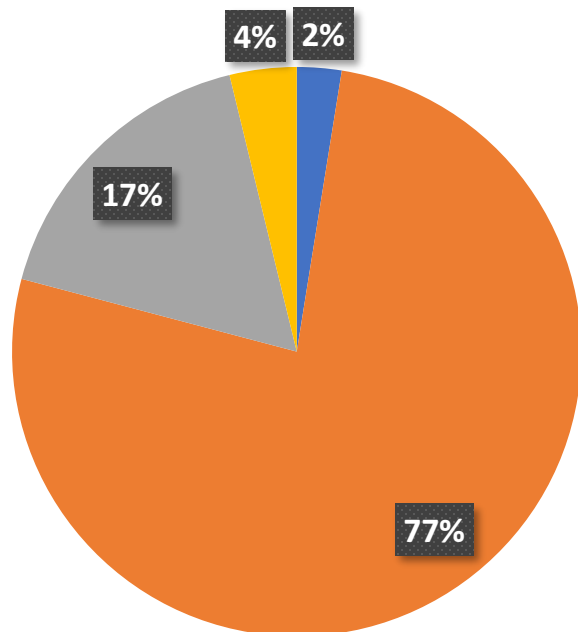
«Чи проходили ви додаткові курси з підвищення кваліфікації?»

Профіль дослідження

Досвід роботи в інклюзивному класі

■ Немає ■ До 2-х років ■ 3-5 років ■ Більше 5 років

Через брак досвідченого персоналу сьогодні існує практика приймати асистентом вчителя батьків дітей з ООП. Ця практика не є вдалою та сприяє порушенню розуміння кордонів як з боку самої дитини з ООП, так і дітей у класі, які її/його оточують. Однак, даних щодо кількості «батьків-асистентів вчителів» на сьогодні немає.

Досвід роботи (визначеного в роках) в інклюзивних класах найбільшої частини опитаних складає в середньому до 2-х років (77%).

На наш погляд, це зумовлено розробкою та запровадженням в останні роки на загальнодержавному рівні положення про посаду асистента вчителя та врегулюванням питань щодо роботи такого фахівця в закладі освіти (посадові обов'язки, тарифний розряд та робоче навантаження).

Профіль дослідження

Не зважаючи на досвід роботи, який коливається від 1-го до 2-х років, усі респонденти мають труднощі в роботі. Серед проблем респонденти відзначили:

Відсутність роздаткових матеріалів та брак кадрів для їх підготовки – **92%** опитаних відзначили цей пункт (нагадаємо, що матеріали розробляються на основі типового навчального плану, але залежно від потреб кожної дитини індивідуально, це прописується в індивідуальній програмі розвитку – розділ «адаптація/модифікація»).

Відсутність досвіду роботи та брак спеціалізованої інформації щодо роботи з дітьми з ООП відзначили по **53%** опитаних відповідно.

Труднощі в написанні та реалізації індивідуальних програм розвитку відчують **40%** респондентів.

Нерозуміння, як побудувати злагоджену роботу між вчителем та асистентом вчителя (**34%**).

Незлагоджена робота шкільної команди психолого-педагогічного супроводу (**30%**).

Відсутність співпраці з ІРЦ (**27%**).

Спротив з боку батьків дітей усього класу (**12%**).

Профіль дослідження

На запитання «**Що би допомогло вам якісно працювати в інклюзивному класі?**» відповіді респондентів були різноманітними. Однак, можна прослідкувати кореляцію з проблемами, які виникають у роботі.

Першочерговими є такі питання:

розробка та виготовлення роздаткових матеріалів та підручників для навчання дітей з ООП

систематичне та чітке навчання роботи в інклюзивному класі (з **обов'язковими практичними частинами**)

забезпечення обладнанням та ресурсними кімнатами

налагодження продуктивної та плідної роботи з фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів та командою школи

Учасники опитування мали можливість оцінити стан інклюзії у своїх закладах освіти за 5-бальною шкалою. **Майже 80% опитаних поставили оцінки 3 та 4, що відповідає середньому рівню (задовільно та добре).**

Висновки та потреби

Потреби аудиторії можна поділити на три групи: брак інформації, матеріалів та тренінгів.

Основними **інформаційними** темами є роз'яснення про атестацію асистента вчителя та його функціональні обов'язки.

Окремою групою є запитання щодо методичних та роздаткових **матеріалів** для роботи з дітьми з ООП, підручники та додаткова наочність.

Висновки та потреби

Найбільша частина запиту стосується проведення практичних тренінгів. Відповідно до заповнених форм, нам вдалось виокремити **5 найактуальніших тем для тренінгів:**

особливості організації роботи дітей із різними нозологіями (технології навчання)

робота із проблемною поведінкою

тренінги з ведення документації

тренінги для адміністрацій шкіл для розуміння алгоритмів дій для побудови якісної інклюзії

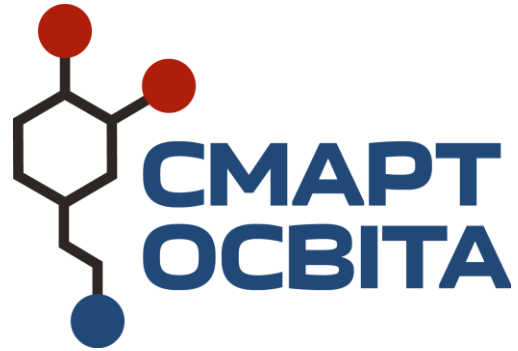
розробка презентацій та інших видів наочних матеріалів (адаптація та модифікація матеріалів)

Висновки та потреби

Додатковим, але часто згадуваним, є бажання підтримки асистентів учителів з боку батьків, колег та адміністрації. Тобто актуальною є необхідність проведення регулярних **супервізійних професійно зорієнтованих груп** для асистентів вчителів, як можливість обговорити робочі та практичні запитання та **супервізійних груп підтримки** для профілактики вигорання та подолання психологічних труднощів в роботі. Такі групи можна проводити як на базі ІРЦ, так і громадських організацій із залученням фахівців відповідного профілю.

Ольга Семко, психолог, поведінковий аналітик, педагог і асистент вчителя, експерт з питань інклюзії ГО “Смарт освіта”

Дякуємо!

Матеріал підготовлено за підтримки Міжнародного фонду "Відродження".
Позиція Міжнародного фонду "Відродження" може не збігатися з думкою автора.

